



UNESCO ühendkoolide õpilased ja õpetajad tänavu rahvusvahelises laagris Roostal. Eesti koolid on võrgustiku töös osalenud alates selle loomisest, kuid ametlikult liitus Eesti võrgustikuga 1992. aastal

Loodusvaatlustest rahvusvahelise koostööni

Gedy Matisen

Noored sammuvad õpetaja järel kooli lähedal oleva jõe äärde. Neil on kaasas kahvad, kahlamispüksid, lusikad, valget värvi kausid, mõned Vernier' andurid, LabQuesti andmekoguja, EcoLabi uurimiskohver ning mitu lamineeritud, veekindlat määramistabelit. Vähemalt ühel õppuril on taskus nutitelefon ning teisel käes kirjutusalus vaatluslehega. Mida on plaanis looduses teha? Mille nimel on Eesti õpetajad juba kolmkümmend aastat innustanud noori koolitundide ajal õues õppima?

Kadrina keskkooli bioloogiaõpetaja Siret Pung võtab oma kogemused kokku nõnda: „Olen kolmkümmend aastat lõõnud kaasa Läänemere projekti aktiivses prak-

tilises tegevuses: tehes koos õpilastega loodusvaatlusi, eriti jõe- ja rannikuvaatluste ning õhu kvaliteedi programmides; osaledes koos õpilastega konverentsidel ja laagrites ning väiksemates ühisprojektides nii Eestis kui ka piiri taga; suunates õpilasi osalema joonistusvõistlustel ja veebiviktoriinis. Meie koolis oleme projekti tegevused sidunud gümnaasiumiõpilaste keskkonnaprojektide valikkursusega. Osalus Läänemere projektis on kindlasti avardanud õpilaste silmaringi, arendanud suhtlusoskusi ja parandanud keskkonnateadlikkust, suurendanud loodusarmastust, huvi looduses viibimise vastu ning andnud edasi loodushoidlikke väärtusi.“

Just sellised õpetajad veavad UNESCO ühendkoolide võrgustiku, mis on alates 1953. aastast tegut-

senud rahu ja tasakaalu nimel maailmas. Et rohuliblet ei peetaks mitte inimese vaenlaseks, vaid abimeheks, ja et inimesed mõistaksid teiste elusolendite tähtsust keskkonnas. Praegu kuulub võrgustikku 181 riigi 11 000 õppeasutust, mille õpilased, õpetajad ja koolijuhid usuvad, et tuleb väärtustada üksikisiku panust loodushoidu ja arendada koostööd.

Läänemere projekt loodi Soomes

Üks UNESCO ühendkoolide jätkusuutlik loodushoidu, koostööd ja üksteisemõistmist taotlev võrgustik on Läänemere projekt, mis tänavu tähistab 30. tegevusaastat. Läänemere projekt (Baltic Sea Project, BSP) seisneb keskkonnahoidu väärtustavate Läänemere maade koolide võrgustikus, mille lõi 1989. aastal Soome UNESCO rahvuslik komisjon.

Osalevad koolid annavad oma panuse, et õpilased mõistaksid seoseid looduskeskkonna probleemide ja sotsiaal-majanduslike tegurite vahel. Alles siis, kui seda on mõistetud,

saab arendada koostööd ja otsida rahvusvahelisi lahendusi, saamaks jagu Läänemere keskkonnaprobleemidest.

Võib koguni sedastada, et tänini toimiv võrgustik osutabki sellele, kui keerukad on keskkonnaprobleemid ja kui kaua võtab aega keskkonnateadlikkuse suurendamine ühiskonnas. Ka ilmavaatluste andmereal on hakanud kliimamuutusi näitama alles 30 aastat hiljem.

Edumeelse kooliprojekti toimumise tagavad riiklikud koordinaatorid, kes juhivad projekti tööd kõigis üheksas Läänemere-riigis, ja tegusad kooliõpetajad, kes innustavad õpilasi õues õppima.

Alates 2012. aastast on Läänemere projekti loodusteaduslikud tegevused Eestis usaldatud Tartu loodusmaja hoolde. UNESCO ühendkoolide võrgustiku tööd maailmahariduse valdkonnas koordineerib aga MTÜ Mondo, kellega Tartu loodusmaja teeb tihedat koostööd.

Eestis toetavad võrgustiku tööd haridus- ja teadusministeerium, keskkonnaministeerium, välisministeerium ja UNESCO rahvuslik komisjon. Koostööpartnereid on palju, neist kaugeimad asuvad Jaapanis, Ghanas ja Keenias.

Siiski alustavad Läänemere projekti koolid tegevust kohalikul tasandil, uurides oma kooliümbruse keskkonda. Selleks pakutakse koolidele võimalust osaleda järgmistes rahvusvahelistes programmides: lindude ökoloogia, õhu ja vee kvaliteedi uurimised, ranniku- ja jõevaatlus, keskkonnamõõdistused ning fenoloogilised vaatlused.

Igal programmil on riiklik programmijuht, kes annab nõu, kuidas teemat koolis lõimitult käsitleda.

Toon ühe näite Läänemere projekti jõevaatluste programmist, mille siht on esmalt saada ülevaade jõe geomorfoloogiast, teha tutvust zoobentose ja veetaimedega ning uurida neile eluks sobilikku veekogu keemilist koostist, et saada aru, kuidas selline ökosüsteem toimib.

Seejärel arutletakse koos õpetaja või huviringi juhendajaga selle üle, milles avaldub veekogu hea seisund

ning mis laadi inimtegevus halvendab vee-elustiku heaolu.

Ühtlasi on võimalik luua mitmesuguseid stsenaariume, kuidas tseluloositehase rajamine või kliima soojenemine mõjutab üht või teist veeorganismi ja seeläbi toiduahelat. Jõevaatluse loodusteaduslik sisu on kirjeldatud õpiraamatus „Rivers“, mille võib leida võrgustiku kodulehelt www.b-s-p.org/home/guides.

Kui keegi soovib korraldada jõe-teemalise õppepäeva, pakub tuge veebileht maailmakool.ee, mille vahendusel saab avardada silmaringi: laenutada dokumentaalfilme ja kasutada õppematerjale, mis selgitavad jõevaatluste globaalset haaret. Praktiline uuring ajendab õpilasi pakkuma ideid, mida igaüks saaks teha, et veekogude seisund paraneks, ning mis aitaks lahendada arengumaade teravshoiu- ja hügieeniprobleeme.

Alates 2012. aastast on Läänemere projekti loodusteaduslikud tegevused Eestis usaldatud Tartu loodusmaja hoolde.

Veelgi enam, alates tänavusest sügisest on õpilastel võimalik jõe- ja linnuvaatlustel ning fenoloogilistel vaatlustel kindlaks tehtud liigid kanda eElurikkuse infobaasi harrastusteaduse andmete hulka. Info saab sisestada Leguluse kasutajaliidese abil; nüüdseks on loodud kolm sisestusvormi just UNESCO ühendkoolide Läänemere projekti võrgustikuga liitunud koolidele.

Programm ergutab koole koos tegutsema

Et osalus loodusvaatluste programmis ei piirduks üksnes põgusa eduelamusega, pakub UNESCO ühendkoolide võrgustik mitut võimalust vahetada oma vaatlustulemusi ja kogemusi teiste koolidega nii Eestis kui ka välismaal. Eesmärk on ju lahendada Läänemere keskkonnaprobleeme ning teadupärast saab suurt muret leevendada vaid koostöös.

Arendamiseks koostööd, korraldatakse õpilastele ja õpetajatele igal aastal konverentse, teaduslaagreid, uurimistöde võistlusi, maailmanädala kampaaniaid, rollimänge ÜRO töö kohta, Läänemere veebiviktoriine, mille kümme parimat saavad võimaluse osaleda loodusteadlase töövarjupäeval, suvekoole, süvaõppekursusi, seminare, õppereise ja noortevahetusi ning luuakse mitmesuguseid õppematerjale.

Näiteks avaldasime Läänemere projekti kogemuste põhjal hiljuti kogumiku, mis kajastab praktilisi töid küll ainult osaliselt, kuid võimaldab õpetajatel üht-teist kohe koolitunnis kasutusele võtta. Kogumiku saab endale alla laadida Läänemere projekti kodulehelt (bsp.teec.ee/) teabematerjalide alt. Peale selle saavad kõik koolid, olenemata sellest, kas nad kuuluvad võrgustikku või mitte, osa võtta Läänemere veebiviktoriinist, mis tänavu kestab 1. oktoobrist kuni 31. novembrini (bsp.teec.ee/veebiviktoriin).

Kogu ühendkoolide võrgustiku tegevus aitab kujundada kaheksat üldpädevust, mis on seatud sihiks Eesti põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades, ning jagada maailmakodanikuharidust ja teadmisi, mis toetavad inimõiguste järgimist ja kestlikku arengut. Aga ilma tegusate õpetajate, huvi tundvate õpilaste ja visiooniga koolijuhtideta ei oleks meie võrgustikul kandepinda, sest haridus on kõige alus.

Seepärast ootame Eesti hariduse infosüsteemis registreeritud haridusasutusi projektiga liituma, et ka uuel aastal alustavad õpilased saaksid ise kogeda, kuidas UNESCO ühendkoolide Läänemere projekt nende koolielu muudab. Ja pidage meeles, et tähtis on iga libe!

Lisainfot saab Läänemere projekti koordinaatorilt Gedy Matisenilt (gedy.matisen@tartuloodusmaja.ee) või UNESCO ühendkoolide koordinaatorilt Viktoria Rudenkolt (viktoriar.rudenko@mondo.org.ee). ■

Gedy Matisen (1988) on Tartu loodusmaja rahvusvaheliste suhete koordinaator.